

การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ของครูภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี

The Development of Competency on Learning Management by Using the Lesson Study of Thai Teachers Elementary Schools in Nonthaburi Province

สุวรรณี ยะหะกร¹

Suwannee Yahakorn¹

(Received: April 10, 2020; Revised: May 7, 2020; Accepted: May 1, 2020)

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อ 1) พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยโดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี และ 2) ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาบทเรียนร่วมกันที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ มีครูผู้สอนวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษาจำนวน 5 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา 2 โรงเรียน ในจังหวัดนนทบุรี ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยเป็นบุคคลภายนอก และครูเป็นผู้ปฏิบัติงาน การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ระยะที่ 1 ก่อนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และระยะที่ 2 ระหว่างการดำเนินการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ในระยะที่ 2 นั้นแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ 1) วางแผน 2) สอนและสังเกต และ 3) สะท้อนผลเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบและแบบสังเกตการสอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ครูภาษาไทยทุกคนมีระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นอย่างน้อย 1 ระดับ และ 2) แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาบทเรียนร่วมกันที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ได้แก่ (1) ผู้ร่วมที่มีเวลาในกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน การวางแผน การสังเกต และการสะท้อน (2) มีเครื่องมือช่วยในการสังเกต คือแบบสังเกตพฤติกรรมและมีการสะท้อนผลโดยใช้แบบบันทึกการสะท้อน (3) การได้รับการนิเทศ แนะนำช่วยเหลือด้านกระบวนการพัฒนาบทเรียนจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก และ (4) กระบวนการสะท้อนที่เน้นให้ครูวิเคราะห์ตนเองและแสวงหาแนวทางพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ประถมศึกษา

¹สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

¹School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University

Abstract

The objectives of this study were 1) to enhance teachers' competencies on learning management using Lesson Study of Thai teachers in elementary schools in Nonthaburi province and 2) to study the guidance for the implementation of best practices using Lesson Study in schools in Nonthaburi province. The study was a participatory action research. The research participants were 5 Thai teachers from 2 elementary schools in Nonthaburi province, selected by purposive sampling technique. The researcher played the outsider role and the 5 teachers were practitioners. The research was divided into 2 phases; 1) before using Lesson Study and 2) between using Lesson Study. There were 3 processes in phrase 2 which were (1) planning the lesson, (2) teaching and observing the lesson and (3) reflecting the lesson on its effects. The research instruments were a test and teaching observation and reflection forms. The statistic were percentage and content analysis. The findings from this research were as follows: teachers' competencies on learning management using Lesson Study of Thai teachers in as elementary schools increased at least one level. The guidance which found after having applied Lesson Study were: 1) Lesson Study members should have time in every process; planning, observing and reflecting, 2) there were tools namely an observation form and a reflecting form to help in an observation, 3) teachers were supervised, given advice and supported in developing Lesson Study by an outside expert, and 4) they should be able to be self-analysis and systematically find the way to develop themselves.

Keywords: Teachers' competencies on learning management of Thai teachers, Lesson study, Elementary school level

บทนำ

ภาษาไทยมีความสำคัญต่อความเป็นคนไทยและประเทศไทยเพราะภาษานอกจากจะแสดงเอกลักษณ์ของชาติไทยแล้ว ยังมีความสำคัญในด้านการใช้ภาษาไทยเพื่อการติดต่อสื่อสาร การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ การประกอบหน้าที่การงาน ฯลฯ ซึ่งความสำคัญดังกล่าวข้างต้น หลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนดให้มีการเรียนรู้ภาษาไทยในทุกระดับชั้น โดยกำหนดคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสาระแกนกลางการเรียนรู้ไว้อย่างครบถ้วน ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการนำไปจัดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญประการแรกคือการทำหน้าที่ครูต้องทำความเข้าใจ วิเคราะห์หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

ในสภาพที่เป็นจริงจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ที่มีการประเมิน คุณภาพทั้งสามรอบ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2557 พบว่า ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนสถานศึกษาที่มีระดับการประเมินคุณภาพดีถึงระดับดีมาก คงที่ทั้งสามรอบ มีจำนวน 4,420 แห่ง จากทั้งหมด 31,375 แห่ง ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนที่น่าเป็นห่วงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินแต่ละรอบของสถานศึกษาทุกแห่ง คือ กลุ่มโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินทั้ง 3 รอบ มีจำนวน 1,755 แห่ง และกลุ่มโรงเรียนที่ผ่านการประเมินในรอบ 2 แต่ไม่ผ่านการประเมินในรอบที่สาม มีจำนวนถึง 9,418 แห่ง ซึ่งผลการประเมินเหล่านี้แสดงให้เห็นภาพรวมทั้งประเทศที่ต้องมีการแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) เมื่อพิจารณาคุณภาพนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากผลการทดสอบ/ประเมินคุณภาพนักเรียนในระดับชาติ คือ การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2558 ในภาพรวมผลการทดสอบมีค่าคะแนนเฉลี่ยทุกวิชาสูงกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของปีการศึกษา 2557 ยกเว้นวิชาสังคมศึกษาฯ ที่ค่าคะแนนเฉลี่ยในปีการศึกษา 2558 ต่ำกว่าปีการศึกษา 2557 เพียงเล็กน้อย แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศมีค่าสูงขึ้นแต่ทุกวิชาคะแนนเฉลี่ยก็ไม่ถึงร้อยละ 50 (เดลินิวส์, 2559) สำหรับในระดับเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 2 จากรายงานสรุปผลการวิเคราะห์การทดสอบและประเมินคุณภาพ ปีการศึกษา 2557 พิจารณาจากผลการทดสอบในระดับชาติ คือ การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) การประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพ (NT) และการประเมินคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ข้อสอบกลาง โดยภาพรวม พบว่า มีจำนวนโรงเรียนที่ยังไม่สามารถยกระดับคุณภาพให้มีคะแนนสูงกว่าระดับประเทศ ใน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลักได้แก่ภาษาไทย สังคมศึกษาฯ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ จำนวน 25 - 28 โรงเรียน และมีจำนวนโรงเรียนที่ยังคงสภาพมาต่อเนื่องถึง 3 ปีการศึกษา จำนวน 15 - 32 โรงเรียน พิจารณาเฉพาะผลการสอบ O-NET ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2 ในปีการศึกษา 2557 พบว่า กลุ่มสาระฯ ที่มีคะแนนเฉลี่ย

ร้อยละ 50 ขึ้นไปมีจำนวน 3 กลุ่มสาระฯ คือ สังคมศึกษาฯ สุขศึกษาฯ และการงานฯ อีก 5 กลุ่มสาระฯ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50% โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ

สภาพการณ์ข้างต้นกระตุ้นให้ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและคุณภาพนักเรียนในทุกๆระดับ พบว่าเป็นเรื่องของคุณภาพครู หรือกล่าวโดยเฉพะเจาะจงคือ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ครูประจำการในทุกๆระดับ โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2549) ระบุว่า สมรรถนะเป็นมาตรฐานและเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ ปรากฏในด้านมาตรฐานความรู้ มาตรฐานที่ 6 การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน จาก 11 มาตรฐาน โดยมาตรฐานที่ 6 กำหนด สาระความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ 2) ทฤษฎีและรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาได้ 3) การบูรณาการการเรียนรู้แบบเรียนรวม 4) การจัดการชั้นเรียน และ 5) การพัฒนาคุณภาพการเรียนในสถานศึกษา ด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้และนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริง และ 2) สามารถสร้างบรรยากาศการจัดการชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ส่วนการศึกษาสภาพปัญหาของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยนั้น กระทรวงศึกษาธิการ คุรุสภา และสถาบันการศึกษาที่ผลิตครู และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพครูประจำการในกลุ่มสาระดังกล่าว ได้แก่ สมาคมครูภาษาไทย สถาบันภาษาไทย ชมรมครูภาษาไทย ในเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ ที่มีความพยายามจะยกระดับคุณภาพของครูภาษาไทยให้มีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยหรือการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่า ถ้าครูต้องการจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุผลตามเป้าหมายจะต้องมีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะด้านใดบ้างเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสมรรถนะการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาของประเทศชาติ ฉะนั้นการพัฒนาศักยภาพของครูภาษาไทยเพื่อให้เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเชิงวิชาชีพจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

สำหรับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย ต้องมีการพัฒนาตัวครูตลอดเวลาในการปฏิบัติงานด้านการสอนหรือการทำงานในวิชาชีพครู และเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาพบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป จึงต้องมี

กระบวนการการพัฒนาวิชาชีพครู (Teacher professional development) ที่เป็นกระบวนการยกระดับความรู้ แนวคิด ศักยภาพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของครูให้เป็นครูที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งต้องมีการทำอย่างต่อเนื่อง รูปแบบและวิธีการพัฒนาวิชาชีพครู อาจมีหลายวิธี ซึ่งซาริณี ตรีวรัญญ (2557) กล่าวว่า ได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษาต่อ การเรียนผ่านเครือข่าย และการสร้างเครือข่ายครู เป็นต้น โดยเนื้อหาและกระบวนการที่ครูภาษาไทยต้องรับการอบรมควรเน้นเรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งในอดีตครูจะจัดทำเพียงลำพังตัวคนเดียวไม่มีการร่วมกันคิดร่วมกันพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้หรือที่เรียนว่าการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน โดยลักษณะสำคัญของการพัฒนาบทเรียน Lewis (2002) Lewis and Perry (2003) ได้กล่าวว่ามีลักษณะสำคัญคือ (1) การศึกษาบทเรียนเปิดโอกาสให้ครูได้มองเห็นการสอนและการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ครูร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับการวางแผนการสอน การทำแผนการสอนไปใช้ การสังเกตการสอน และสะท้อนความคิดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในชั้นเรียน การที่ได้สังเกตการสอนจริงในชั้นเรียน ทำให้ครูได้เข้าใจและเห็นภาพว่าการสอนที่ดีนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่ตนกำลังเรียนได้ดียิ่งขึ้น (2) นักเรียนเป็นหัวใจสำคัญของโปรแกรมพัฒนาครู ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษา วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และความเข้าใจของนักเรียนผ่านการสังเกตการสอนและการอภิปรายเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการสอน และ (3) การศึกษาบทเรียนทำให้ครูได้มีบทบาทสำคัญในการก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการสอน

จากลักษณะสำคัญของการพัฒนาบทเรียนร่วมกันข้างต้น น่าจะส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสนใจที่จะพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษาโดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันและศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่ดีของการพัฒนาบทเรียนร่วมกันที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพครูภาษาไทยอย่างยั่งยืน และมีความคาดหวังว่าจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยโดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาบทเรียนร่วมกันที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี

วิธีการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่เลือกมาจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์การเลือกโรงเรียนประถมศึกษาที่ผู้บริหารสนใจและให้การสนับสนุน การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องระหว่างการทำโครงการวิจัย เกณฑ์การเลือกครู คือ มีความสนใจและยินดีเข้าร่วมการดำเนินงานด้วยความสมัครใจ รับผิดชอบวิชาตามที่กำหนดสามารถรวมกลุ่มครูอย่างน้อย 2 คน ทำงานเป็นทีมได้ จึงได้จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านแสนสุข (จำนวน 3 คน) และโรงเรียนคลองวิทยานุสรณ์ (จำนวน 2 คน)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบสถานการณ์และมีคำถามแบบอัตนัยให้เขียนตอบมีจำนวน 5 ข้อ 2) แบบสัมภาษณ์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบมีโครงสร้างจำนวนข้อคำถาม 10 ข้อ 3) แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ 4) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเป็นรูปริคส์ และ 5) การสังเกตการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 รายการ ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวมีแนวทางในการสร้างดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

2.1 แบบทดสอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

มีวิธีการสร้างดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบทดสอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การออกแบบการเรียนรู้สอดคล้องอย่างเป็นระบบ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้

2) กำหนดลักษณะแบบทดสอบและประเด็นคำถามตามกรอบแนวคิด

3) สร้างแบบทดสอบ โดยกำหนดสถานการณ์และตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ดังกล่าว

4) ส่งแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของกรอบแนวคิด และแบบทดสอบ โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาใช้ดัชนี IOC (Item objective congruence) เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความตรงเชิงเนื้อหา (วรรณดี แสงประทีปทอง, 2548) คือ ค่าดัชนี IOC ต้องมากกว่า

0.6 ($IOC \geq 0.60$) จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง เมื่อนำผลการพิจารณาความสอดคล้องมาคำนวณค่า IOC รายข้อ พบว่า มีค่าเท่ากับ 1.0 ทุกข้อ และผู้เชี่ยวชาญไม่ได้ให้แก้ไขสิ่งใด

5) ได้แบบทดสอบฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้สำหรับกลุ่มศึกษาต่อไป

2.2 แบบสัมภาษณ์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้

มีวิธีการสร้างดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย ประกอบด้วย 4 ประเด็นคือการออกแบบการเรียนรู้สอดคล้องอย่างเป็นระบบ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้

2) กำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด

3) เขียนเป็นข้อคำถามหลักและข้อคำถามย่อยตามประเด็นหลักในแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างมีดังนี้

1.1) ท่านคิดว่าการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีความเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับเรื่องใดบ้างในการจัดการเรียนรู้

1.2) ท่านเคยใช้วิธีการวัดผลประเมินผลใดบ้าง ท่านเลือกใช้วิธีการหรือเครื่องมือไหนอย่างไร

1.3) ท่านมีกระบวนการหรือขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลอย่างไร

1.4) การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง หมายความว่าอย่างไร และมีลักษณะอย่างไร

4) ส่งประเด็นคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของกรอบแนวคิด และคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item objective congruence) โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความตรงเชิงเนื้อหา คือต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ต้องมากกว่า มากกว่า 0.6 ($IOC \geq 0.60$) จึงจะถือว่า ข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง (วรรณดี แสงประทีปทอง, 2548) เมื่อนำผลการพิจารณาความสอดคล้องมาคำนวณค่า IOC พบว่า มีค่าเท่ากับ 1.0 และไม่มีข้อเสนอแนะให้แก้ไข

2.3 แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

มีวิธีการสร้างดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบย่อยสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย ตามสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ 4 องค์ประกอบของสำนักพัฒนาครู คณาจารย์ และ

บุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) คือ การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2) กำหนดรายการขององค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย และสร้างแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า แสดงระดับการปฏิบัติความพึงพอใจใน 5 ระดับ ได้แก่ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด (กัญญา ลินทร์ตันศิริกุล, 2548) แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว และตอนที่ 2 การประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของตนเอง สอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 องค์ประกอบ

3) ส่งแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Item objective congruence) โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความตรงเชิงเนื้อหา คือ ค่าดัชนีความสอดคล้องต้องมากกว่า มากกว่า 0.6 ($IOC \geq 0.60$) จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง (วรรณดี แสงประทีปทอง, 2548) เมื่อนำผลการพิจารณาความสอดคล้องมาคำนวณค่าความสอดคล้อง พบว่า มีค่าเท่ากับ 1.0

4) จัดทำแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของครูภาษาไทย

ตอนที่ 2 การประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของตนเอง สอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง จำนวน 4 ด้าน มีรายการ ดังนี้

- 1.1) การออกแบบการเรียนรู้
- 1.2) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.3) การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้
- 1.4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

สำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์ แต่ละองค์ประกอบตามเกณฑ์ 4 ระดับ คือ 1 = ระดับปรับปรุง 2 = ระดับพอใช้ 3 = ระดับดี และ 4 = ระดับดีมาก

2.4 แบบการสังเกตการจัดการเรียนรู้

1) ศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องของการสร้างแบบสังเกต เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแบบสังเกตการจัดการเรียนรู้

2) สร้างแบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) แบบบันทึกการสะท้อนการจัดการเรียนรู้ (2) แบบรายงานผลการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนรายแผน และ (3) แบบบันทึกการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เพื่อสังเกตการจัดการเรียนรู้ของครูในขณะที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาบทเรียนร่วมกัน ประเมินตามองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้สอดคล้องอย่างเป็นระบบ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้

3) สร้างคำอธิบายการใช้แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้

4) ส่งแบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้อง

5) จัดทำแบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

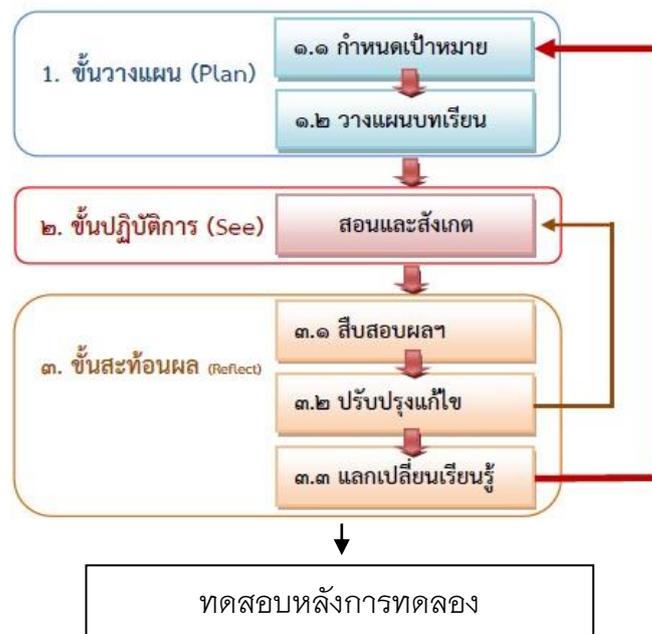
ขอแสดงแผนผังการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ระยะที่ 1 ก่อนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน

ระยะที่ 2

กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันตามวงจร Plan - See - Reflect

จากแผนผังข้างต้น การเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ก่อนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และ ระยะที่ 2 การดำเนินการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน รายละเอียดมีดังนี้

ระยะที่ 1 ก่อนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน มีรายละเอียดดังนี้

วันที่	วิธีการและเครื่องมือวิจัย
31 ตุลาคม 2560	<p>ขั้นตอนทดสอบก่อนการทดลอง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูทำแบบทดสอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ก่อนเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน 2. ครูตอบแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของตนเองและสมาชิกในทีม 3. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ครู โดยการดำเนินการสนทนากลุ่มตามแบบสัมภาษณ์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ตามประเด็นคำถามที่กำหนด รวมถึงถามให้ครูแต่ละคนขยายความคิด อธิบายเพิ่มเติมจากการตอบแบบสัมภาษณ์ ระหว่างการสัมภาษณ์มีการบันทึกเสียงและจดข้อมูล 4. ข้อมูลด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ <p>การสังเกตการสอนก่อนพัฒนาบทเรียนร่วมกัน</p> <p>ผู้วิจัยสังเกตการสอนของครูแต่ละทีมและสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการสอนของครูที่เป็นรายบุคคล โดยใช้แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์ การจดบันทึก รวมทั้งใช้รูปถ่าย โดยทำการสำรวจและสังเกตจำนวน 2 โรงเรียน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) โรงเรียนบ้านแสนสุข 2) โรงเรียนคลองวิทยานุสรณ์
22 พฤศจิกายน 2560	
23 พฤศจิกายน 2560	

ข้อมูลบริบทโรงเรียน

ระหว่างวันที่ 1-15 พฤศจิกายน 2560 ผู้วิจัยสำรวจสถานศึกษาของครูกลุ่มศึกษา พูดคุยกับฝ่ายบริหารและวิชาการของโรงเรียน และสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อบันทึกข้อมูลสภาพโรงเรียน และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูก่อนเข้าสู่ระยะการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน

ระยะที่ 2 การดำเนินการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน มีกิจกรรมดังนี้

การดำเนินงานพัฒนาบทเรียนครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ของแต่ละทีม

ดำเนินงานตามขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน 3 ขั้นตอน คือ การวางแผนบทเรียน (plan) การปฏิบัติการ (do) และการสะท้อน (see) ซึ่งครูแต่ละทีมจะมีครูหนึ่งท่านเป็นผู้สอน ครูอีกท่านเป็นเพื่อนร่วมทีม และผู้วิจัยเป็นสมาชิกของทีมในฐานะผู้เชี่ยวชาญภายนอก ดำเนินการทั้ง 3 ขั้นตอน ทั้ง 2 ทีม ดำเนินการตามเวลา ดังนี้

ทีม	การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน 1 (Lesson study รอบที่ 1)	การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน 2 (Lesson study รอบที่ 2)
โรงเรียนบ้านแสนสุข	วันที่ 26 ธันวาคม 2560 (เช้า)	วันที่ 30 มกราคม 2561 (เช้า)
โรงเรียนคลองวิทยานุสรณ์	วันที่ 26 ธันวาคม 2560 (บ่าย)	วันที่ 30 มกราคม 2561 (บ่าย)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) ข้อมูลได้มาจาก 5 แหล่ง คือ (1) แบบทดสอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ (2) แบบสัมภาษณ์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ (3) แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ (4) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ และ (5) แบบการสังเกตการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งใบงาน ภาระงาน หรือชิ้นงานที่ดำเนินการในระหว่างกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ จะนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย

ผลการวิจัย

ปรากฏดังนี้

1.1 ผลการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน

ผลการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวมก่อนและหลังการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน พบว่า ครูภาษาไทยก่อนเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้อยู่ระดับ 1 (ระดับ 1 หมายถึง มีความรู้ มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ระดับต้องปรับปรุง) ทุกคน หลังจากการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน พบว่า ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับ 3 (ระดับ 3 หมายถึง มีความรู้ มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ระดับดี) มีจำนวน 3 คน อยู่ใน

ระดับ 2 (ระดับ 2 หมายถึง มีความรู้ มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ระดับปานกลาง) มีจำนวน 2 คน
 สรูปครูทุกคนมีการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในระดับที่สูงขึ้น โดยมีครูจำนวน 3 คน
 เพิ่มขึ้น 2 ระดับ ครูจำนวน 2 คนเพิ่มขึ้น 1 ระดับ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวมก่อนและหลังการพัฒนา
 บทเรียนร่วมกัน

ครู	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้วัดเป็นระดับ		การพัฒนา
	ก่อน	หลัง	
Th1	1 ระดับ	3 ระดับ	เพิ่มขึ้น 2 ระดับ
Th2	1 ระดับ	3 ระดับ	เพิ่มขึ้น 2 ระดับ
Th3	1 ระดับ	2 ระดับ	เพิ่มขึ้น 1 ระดับ
Th4	1 ระดับ	3 ระดับ	เพิ่มขึ้น 2 ระดับ
Th5	1 ระดับ	2 ระดับ	เพิ่มขึ้น 1 ระดับ

ระดับ 1 หมายถึง มีความรู้ มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ระดับต้องปรับปรุง
 ระดับ 2 หมายถึง มีความรู้ มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ระดับปานกลาง
 ระดับ 3 หมายถึง มีความรู้ มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ระดับดี

1.2 แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครูภาษาไทย

ในการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครูภาษาไทยทั้ง 2 ทีม พบแนวทางที่ดีตาม
 กระบวนการพัฒนา ดังนี้

- 1.2.1. ผู้ร่วมทีมมีเวลาในกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน; การวางแผน การสังเกต และการสะท้อน
- 1.2.2. มีเครื่องมือช่วยในการการสังเกต คือแบบสังเกตพฤติกรรมและมีการสะท้อนผลโดย
 ใช้แบบบันทึกการสะท้อน
- 1.2.3. การได้รับการนิเทศ แนะนำช่วยเหลือด้านกระบวนการพัฒนาบทเรียนจาก
 ผู้เชี่ยวชาญภายนอก
- 1.2.4. กระบวนการสะท้อนที่เน้นให้ครูวิเคราะห์ตนเองและแสวงหาแนวทางพัฒนาตนเอง
 อย่างเป็นระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยที่เพิ่มขึ้นทุกคน เมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยทั้ง 5 คน ก่อนและหลังกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ที่ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนการเตรียมการและส่วนการดำเนินงาน กระบวนการนี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูและการพัฒนารายด้าน ทั้งด้านความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ตามองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ลักษณะของการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ของครูในทางที่ดีขึ้นระหว่างการดำเนินการ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาบทเรียน สามารถพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยของครูได้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก

1. การพัฒนาบทเรียนร่วมกันของการวิจัยในครั้งนี้ เป็นกระบวนการที่เป็นไปตามลักษณะและหลักการสำคัญของกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson study process) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของซาริณี ตริวรัญญู (2557) ที่เน้นว่าการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นกระบวนการพัฒนาครูที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาวิชาชีพครู และ Lewis (2002) ที่กล่าวว่ากระบวนการพัฒนาบทเรียนมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันของกลุ่มครูและร่วมกับผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญภายนอกที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน การดำเนินการที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการพัฒนาบทเรียนร่วมกันครั้งนี้ เป็นการดำเนินการในบริบทการทำงานจริงในชั้นเรียนและสถานศึกษาของครูอย่างเป็นระบบแบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative work) และต่อเนื่องและมีการดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป

เริ่มตั้งแต่ส่วนที่ 1 การเตรียมการดำเนินงาน เป็นการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน 2 ประการ คือ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และสร้างแรงบันดาลใจให้ครูในการนำกระบวนการพัฒนาบทเรียนไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง กิจกรรมเป็นลักษณะของการฝึกปฏิบัติ สถานการณ์จำลองที่ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน การนำเสนอกรณีศึกษาเพื่อให้ครูมองเห็นภาพของการทำงานตลอดกระบวนการพัฒนาบทเรียน เข้าใจกระบวนการพัฒนาบทเรียนที่เป็นรูปธรรม และที่สำคัญคือเห็นภาพของความสำเร็จที่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการพัฒนาบทเรียน ที่ไม่ใช่ตัวแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูเขียนแต่เป็นความสำเร็จที่เกิดกับนักเรียนทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ครูเกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของซาริณี ตริวรัญญู (2557) ที่เห็นว่าการกิจกรรมต่าง ๆ จัดขึ้นเพื่อเป็นการกระตุ้นและจูงใจให้กับครูตอบรับที่จะรวมในส่วนที่ 2 : ดำเนินการด้วยความสมัครใจ เนื่องจากกระบวนการพัฒนาบทเรียน

ร่วมกันเป็นการดำเนินการที่ใช้ระยะเวลายาว ลักษณะการทำงานของครูต้องอาศัยความมุ่งมั่นตั้งใจ และยังคงเป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อที่จะให้ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะครู ในครั้งนี้ Gulamhussein (2013) ซึ่งเน้นว่าลักษณะกิจกรรมที่จัดในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้หลักการ พัฒนาครูยอมรับกันทั่วไปว่าการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการสนับสนุนให้ครูเกิด ลักษณะของการเรียนรู้ที่ครูได้ลงมือกระทำอย่างกระตือรือร้น ตื่นตัว (Active learning) โดยหลากหลายวิธีการ

ดังนั้นการจัดกลุ่มพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาบทเรียนร่วมกันและการพัฒนาครู ในการประชุมรวมที่มีขึ้นต่อจากการ อบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ครูพบปะพูดคุยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูภาษาไทย ด้วยกันและครูภาษาไทยกับนักวิจัย ที่สำคัญคือการทำหน้าที่ผู้วิจัยเน้นย้ำว่ากระบวนการพัฒนาบทเรียน จะไม่เป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ครู มีแต่จะช่วยให้ครูพัฒนาการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และการ จัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น จากนั้นจึงมีการกำหนดเป้าหมายการทำงาน การวางแผนการทำงาน ในเบื้องต้น การจัดตารางปฏิบัติงานของแต่ละทีม ที่จะดำเนินการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ที่มีลักษณะเป็นวงจร คือ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติการ (Do) และขั้นสะท้อนผล (See) โดยในขั้นวางแผนมีการกำหนดปัญหาหรือเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันพัฒนาที่เป็นสภาพปัญหา ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจริง และนำไปสู่การวางแผนบทเรียนที่สอดคล้องกับเป้าหมาย ขั้นปฏิบัติการ เป็นการให้ครูผู้สอนนำบทเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในชั้นเรียนจริง และสมาชิกในทีมทำการสังเกตชั้นเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการสะท้อนความคิดให้เกิดแนวการสอนที่ดีมากยิ่งขึ้น และขั้นสะท้อนผล เป็นการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ได้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุง บทเรียนและการสอนของครู

การกำหนดแผนการทำงานของครูทุกกลุ่มพัฒนาบทเรียนร่วมกันเน้นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ แต่ยึดหลักการกำหนดว่าให้สอดคล้องกับการดำเนินงานปกติของครูในโรงเรียน ไม่มีการ กำหนดตารางการสอนใหม่เพื่อรองรับกับทำงานของการพัฒนาบทเรียน ครูสามารถยืดหยุ่นเวลาได้ ตามความเหมาะสม จากงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ครูทุกกลุ่มสามารถดำเนินการตามกระบวนการได้อย่าง ครบถ้วน แม้ว่าจะมีบางครั้งที่ไม่สามารถดำเนินการเป็นไปตามแผนการทำงาน ครูในแต่ละทีมพยายาม ที่จะชดเชย หรือหาแนวทางใหม่ เช่น การใช้เวลาในตอนกลางวันพักกินข้าวที่จะพูดคุยเรื่องการวางแผน การสอนที่จะใช้เป็นบทเรียน หรือ หลังจากนักวิจัยร่วมประชุมสะท้อนผลการสอนแล้ว นับว่าเป็น การทำงานตามสภาพจริงโดยแท้จริง

2. ครูภาษาไทยที่เป็นกลุ่มศึกษาในงานวิจัยนี้ เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ ยินดีที่จะ ดำเนินการตามกระบวนการและมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเองเป็นอย่างมาก ตัวอย่าง เช่น คำพูดของ

ครูธา Th 2 “ตอนนี้นางครูเยอะ หนูทำไม่ไหว แต่ถ้าโครงการนี้ไม่เพิ่มงาน และทำให้งานหนูสอนดีขึ้น หนูก็อยากเข้าร่วมโครงการนะ” คำพูดนี้สะท้อนว่าครูต้องการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเอง ด้านการสอนและไม่เพิ่มภาระงานให้ตนเอง ซึ่งการวิจัยนี้พบว่าครู Th 2 พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ 2 ระดับ และมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองตั้งแต่ LS1 ลักษณะของความมุ่งมั่นตั้งใจของครูที่มีการพัฒนาความมุ่งมั่นตั้งใจสอดคล้องกับหลักการพัฒนาตนเองที่เกิดขึ้นจากภายใน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมีผลต่อการดำเนินงานและการพัฒนาสมรรถนะครู พบว่า ก่อนการพัฒนาบทเรียนในทั้ง 2 ทีมความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นเพื่อนร่วมงาน ไม่มีการปรึกษาหรือพูดคุยในเรื่องการออกแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมกันเลย แต่เมื่อต้องมาทำงานร่วมกันในการออกแบบ ทำให้การออกแบบการจัดการเรียนรู้จะมีลักษณะที่สอดคล้องกันมากขึ้นในบทเรียนที่ 2 ครูทีม 1 มีครู Th 1 ครูแกนซึ่งจัดระบบการสอนดี ทำให้ครู Th 3 ครูมองเห็นตัวแบบการวางแผนการสอนและการสอนที่ดี ส่วนครู Th 2 ครูธา เป็นคนที่ยอมรับฟังครูอื่น จึงได้รับประโยชน์จากการดูครู Th 1 ครูแกน และครู Th 3 ครูมุข ทำให้ความสัมพันธ์ของครูทั้ง 3 คนสนิทสนมกันมากขึ้นและส่งผลต่อการพัฒนาบทเรียนที่พัฒนาขึ้นของครู Th 1 ครูแกน และ ครู Th 2 ครูธา ลักษณะนี้เกิดกับครูทีม 2 คือ ครู Th 4 ครูเบน จัดการเรียนการสอนเป็นระบบ จึงเป็นตัวแบบที่ดีแก่ ครู Th 5 ครูนา และทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งคู่ให้สนิทกันมากขึ้น และส่งผลต่อการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ทำให้บทเรียนดีขึ้น

4. การเข้าร่วมสังเกตการสอนซึ่งกันและกัน การวิเคราะห์ตนเองและการสะท้อนจากเพื่อนครู และผู้เชี่ยวชาญภายนอกอย่างเป็นระบบและเป็นกัลยาณมิตรมีส่วนทำให้ครูมีการเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของตนเองไปในทางที่ดีขึ้น เนื่องจากก่อนเข้าร่วมการพัฒนาบทเรียนครูแต่ละคนต่างคนต่างสอน ไม่มีเวลามาสังเกตการสอนของกันและกัน การมีโอกาสสังเกตการสอนของเพื่อนครู และถ้าได้มีโอกาสสังเกตครูที่จัดการเรียนรู้ได้อยู่ในระดับดี เช่นที่กล่าวไว้ในข้อ 3 ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและนำไปสู่การปรับวิธีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้

5. บรรยากาศในกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู โดยเฉพาะบรรยากาศการสังเกตและการสะท้อน เนื่องจากในการสังเกตของผู้สังเกตส่งผลการแสดงพฤติกรรมการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปตามสภาพจริง การที่ครูในทีมมีโอกาสได้สังเกตเพื่อนครูในลักษณะที่แตกต่างจากที่โรงเรียนดำเนินการในลักษณะของการนิเทศ ติดตามประเมินผลการสอน แต่ในกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นการสังเกตที่เน้นการเรียนรู้ของนักเรียน เน้นพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เป็นลักษณะของการสังเกตโดยมีเป้าหมายและเครื่องมือที่ชัดเจนทำให้ไม่หลงประเด็น และทำให้การสะท้อนเป็นไปตามข้อเท็จจริง และลดอคติแก่กันได้ ทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง เมื่อครูผู้สอนยอมรับฟังการสะท้อนจากการ

สังเกต ทำให้ครูผู้สอนยินดีที่จะรับการสะท้อนนั้นไปปรับใช้ได้ทันทีโดยไม่รู้สึกรู้ว่าการสะท้อนเป็นการจับผิด

6. วิธีการที่ใช้สะท้อนที่ใช้วิธีตั้งคำถามให้ครูสามารถวิเคราะห์ตนเองและแสวงหาแนวทางการพัฒนาบทเรียนและการสอนของตนเอง

ตัวอย่างการใช้คำถามของนักวิจัยผู้ร่วมสังเกตการสอน ได้แก่

คิดว่าการสอนครั้งนี้ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

สังเกตจากอะไรบ้าง

ส่วนที่คิดว่ายังไม่ประสบความสำเร็จในการสอนนั้นคิดว่าเกิดจากอะไร

จะแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

คุณเหมือนจะต้องแก้ไขหลายสิ่ง

การสอนครั้งต่อสวดจะแก้ไขเรื่องใดก่อน เพราะเหตุใด

ฯลฯ

ด้วยคำถามเหล่านี้ ทำให้ครูวิเคราะห์ตนเองด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบและแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นระบบเช่นกัน

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครูภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี” พบว่า ครูภาษาไทยในงานวิจัยเรื่องนี้มีระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น การที่ผลเป็นเช่นนี้สรุปได้ว่า การที่ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่สมัครใจ และมีการส่งเสริมให้ทำงานพัฒนาบทเรียนเป็นทีม ตั้งแต่ให้มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จัดการเรียนรู้จริง ขณะจัดการเรียนรู้ได้ให้ทีมมาสังเกตการจัดการเรียนรู้ เมื่อจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง ได้มีการเปิดใจสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และนำผลนี้ไปปรับปรุงการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ในรอบต่อไป การทำขั้นตอนเหล่านี้อย่างต่อเนื่องทำให้ครูเห็นจุดอ่อนในการจัดการเรียนรู้ของตน แล้วนำไปปรับปรุงจนการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น การทำเช่นนี้เป็นการเพิ่มสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูจนทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนาบทเรียนและการสอน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาครูภาษาไทย โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน ควรสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ครูเป็นผู้ที่เริ่มต้นในการนำกระบวนการพัฒนาบทเรียนไปใช้ในห้องเรียนของตนเอง และสนับสนุนให้กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่บรรจุไว้ในแผนงาน เพื่อการบริหารจัดการเวลาร่วมกันไปในสถานศึกษาของตนเอง เพื่อการพัฒนาสมรรถนะครูวิทยาศาสตร์ และเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการนี้ให้เกิดขึ้นจากตัวครูมากกว่าการกำหนดเป็นนโยบาย

1.2 ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสมรรถนะของครูในโรงเรียน เช่น ศึกษานิเทศก์ ศูนย์วิชาการ กลุ่มโรงเรียน ควรนำกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ตามบริบทของโรงเรียน เป็นไปตามหลักการและจุดเน้นของกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาหรือพัฒนาความรู้ด้านธรรมชาติและเนื้อหาของวิชาภาษาไทยควบคู่ไปกับเรื่องวิธีการสอนภาษาไทย (Pedagogies content knowledge: PCK) ของครู โดยใช้กระบวนการศึกษาบทเรียนร่วมกัน

2.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านธรรมชาติและเนื้อหาของวิชาภาษาไทยควบคู่ไปกับเรื่องวิธีการสอนภาษาไทย (Pedagogies content knowledge: PCK) ของครู โดยใช้กระบวนการศึกษาบทเรียนร่วมกัน ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

รายการอ้างอิง

- กัญจนา ลินทร์ตันศิริกุล, และสุพิมพ์ ศรีพันธ์วรสกุล. (2548). *เครื่องมือวัดผลการศึกษา*. ในประมวลสาระชุดวิชา 21725 การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับประถมศึกษา. หน่วยที่ 6 นนทบุรี. บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาริณี ตริวร์บุญ. (2557). การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson study) ทางเลือกใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. เอกสารอำนวยการประกอบการบรรยายและการอบรมเชิงปฏิบัติการ ปรับจากชาริณี ตริวร์บุญ. 2552. *วารสารครุศาสตร์ ปีที่ 37(3)*. หน้า 7-9
- เดลินิวส์. (2559). ผลสอบ 'โอเน็ต' ป.6-ม.3 คะแนนสูงขึ้น-แต่ไม่ผ่าน. ข่าวการศึกษาออนไลน์ วันที่ 28 มีนาคม 2559. สืบค้นวันที่ 22 ธันวาคม 2559. <http://www.dailynews.co.th/education /388424>.

- วรรณดี แสงประทีปทอง. (2548). *ลักษณะและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดผลการศึกษา*. ในประมวลสาระชุดวิชา 21725 การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับประถมศึกษา. หน่วยที่ 7 นนทบุรี. บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา. (2549). *หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูฯ ให้มีหรือเลื่อนเป็นวิทยฐานะชำนาญการพิเศษและเชี่ยวชาญ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบ 2 (พ.ศ.2549- /2553)* กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542-2551)*. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง)*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ.
- Gulamhussein, A. (2013). *Teaching the teachers: Effective professional development in an era of high stakes accountability*. Retrieved 22 Dec.2016 from www.centerforpubliceducation.org.
- Hord, S. M., Roussin, J. L., & Sommers, W. A. (2009). *Guiding professional learning communities: Inspiration, challenge, surprise, and meaning*. Corwin Press.
- Lewis, C. (2002). *Lesson study: A handbook of teacher-led instructional change*. Philadelphia: Research for Better Schools.
- Lewis, C. & Perry, R. (2003). *Lesson Study and Teachers Knowledge Development: Collaborative Critique of a Research Model and Methods*.
- Murphy, C.U. & Dale, W.L. (2005). *Whole – Faculty Study Groups: creating Professional Learning Communities That Target Student Learning*. 3rd ed. California: Corwin Press.